

flexives, fonètiques o gràfiques dels mots, tal com apareixen en els versos d'Ausiàs March. El dilema s'hi resol d'una forma enginyosa i ben accessible al lector, mitjançant la reproducció al final de cada entrada, en un cos de lletra menor i entre claudàtors, de totes aquestes variants documentades en el poemari, seguides, a més a més, del nombre respectiu d'ocurrències.

L'objectiu del *Diccionari del lèxic de les poesies d'Ausiàs March* no és, certament, etimològic ni comparatiu, possiblement perquè aquestes tasques ja estan en gran part presents en altres obres de caràcter general, però aconsegueix amb escreix el seu propòsit d'inventariar, ordenar i definir amb precisió el conjunt del lèxic d'un dels nostres autors cabdals. Tornant al preàmbul de Germà Colón, «és una delícia passejar-se per aquestes pàgines trobant interpretacions ajustades de l'obra marquiana», en alguns casos en mots, com *afustar* o *cusca*, comentats per Colón, especialment complexos, que han donat lloc històricament a interpretacions errònies, i que els autors del *Diccionari* resolen amb encert amb les seues definicions, que «amaguen un treball de recerca detingut i amorosit».

Finalment, voldríem felicitar l'editorial Denes, que tant ha vingut fent en els darrers anys per difondre les investigacions sobre la llengua i la cultura dels valencians, per aquesta nova iniciativa editorial, la qual seria de desitjar que tingués continuïtat amb la publicació de nous treballs lexicogràfics.

JOAQUIM MARTÍ MESTRE
Universitat de València

Joan R. Veny-Mesquida, Jordi Malé i Andratx Badia (eds.), *Lectures de literatura catalana contemporània. Noves aproximacions*, Lleida, Aula Màrius Torres, 2009, 140 pp.

Lectures de literatura catalana contemporània. Noves aproximacions aplega la major part de les conferències que van constituir les dues primeres «Jornades sobre Literatura i ensenyament» organitzades per l'Aula Màrius Torres, amb la col·laboració del Departament de Filologia Catalana i Comunicació de la Universitat de Lleida.

Aquest volum consta d'un recull d'estudis per a ajudar els docents en literatura a comprendre i analitzar les obres que es treballen a classe. Són, com indica el subtítol, «noves aproximacions» als manuals canònics o tractats didàctics ja existents, amb la

qual cosa aquesta obra s'adreçaria a professors que van més enllà de les anàlisis tradicionals establertes. Podem dir, en conseqüència, que el lector model es correspondria amb el docent obert a noves reflexions.

Cal remarcar que els especialistes que han realitzat aquests treballs tenen una vinculació estreta amb l'educació literària bé perquè són professors de secundària i batxillerat, bé perquè són professors universitaris o, fins i tot, perquè són investigadors i crítics de literatura. Val a dir que la majoria d'ells combinen diverses d'aquestes ocupacions.

Aquests estudis es proposen ser una eina útil perquè l'alumnat pugui arribar a entendre el text literari (i no només des de la interpretació més clàssica) i en tinga una millor valoració. Com s'indica en la justificació, «cadascuna de les obres que ha de ser treballada amb l'alumnat presenta una problemàtica específica i demana uns determinats procediments d'interpretació que permetin d'arribar a aclarir el sentit i el seu funcionament com a text literari». Cada estudi presenta una obra representativa d'un autor clàssic de la literatura catalana contemporània. Aquestes obres són tractades, llegides i, moltes vegades, establertes com a lectura obligatòria als alumnes de secundària i batxillerat, i també en l'àmbit universitari.

El llibre s'estructura en set treballs, cadascun dels quals disposa d'un títol temàtic molt aclaridor, ja que inclou l'obra que analitzarà, l'autor, l'eix temàtic i, de vegades, fins i tot, afegeix el motiu de la problemàtica a l'hora de ser interpretada i el perquè del seu valor.

És interessant comentar l'elecció d'autors i obres que han realitzat Joan R. Veny-Mesquida, Jordi Malé i Andratx Badia i, si més no, l'ordre de col·locació dels treballs. És ben palés que els set autors que apareixen al treball són considerats peces claus en la història de la literatura catalana contemporània, però quin criteri d'ordre s'hi ha seguit?

S'ha fet una mena d'eix cronològic que s'inicia a la fi del segle XIX amb Narcís Oller i Àngel Guimerà, després ja al segle XX tracta Joaquim Ruyra, passa als anys vint amb Joan Salvat-Papasseit, a mitjan segle es troba Joan Oliver, que precedeix Vicent Andrés Estellés i, finalment, tanca Quim Monzó, l'únic autor viu de tota la selecció.

És d'agrair que encara que la gran majoria siguin autors catalans, hi haja la presència valenciana d'Estellés, la qual cosa atorga al poeta de Burjassot un mèrit afegit a la seua valoració primera.

Els autors triats representen els gèneres de la poesia, el teatre, la novel·la i el conte en diferents èpoques. Tot i l'absència de l'assaig, hem de reconèixer que es mostra una

part important de la literatura catalana contemporània. La poesia de Papasseit i la d'Estellés, els contes de Ruyra i Monzó, les obres de teatre de Guimerà i Joan Oliver, i la novel·la d'Oller reflecteixen l'evolució literària dels gèneres.

A la fi, ens adonem que amb l'anàlisi d'una única obra d'aquests set autors (malgrat que en ocasions els treballs s'ajuden d'altres obres dels mateixos autors per a fer comparances o contextualitzar-se com és el cas d'*Explicar l'avantguarda a través dels textos de creació: L'irradiador del port i les gavines, de Joan Salvat Papasseit* on apareix, entre altres, *Poemes en ondes hertzianes*) es dona una visió global de la literatura catalana contemporània des d'un punt de vista cronològic i també des d'un punt de vista genèric. Fins i tot, podem afegir que apareixen diferents plantejaments literaris; des del realisme ollerà o guimerià, passant per l'avantguarda de Papasseit o la poesia compromesa i quotidiana d'Estellés.

També és significatiu el tractament d'autors de la literatura universal. Els especialistes hi recorren per a poder analitzar millor i de forma més heterogènia les obres de la literatura catalana. Es relacionen Conrad, Cortázar i Calvino amb Ruyra, i Sartre o Camus amb Estellés.

Al primer estudi, *Realisme i imaginació. A propòsit de La bogeria de Narcís Oller*, Josep Maria Domingo utilitza l'experiència personal per a exposar dos dels problemes recurrents a l'hora d'analitzar la literatura, d'una banda la «densa preocupació» per fer història de la literatura i, d'altra, la desinformació i la formació acadèmica literària insuficient dels lectors actuals.

Jordi Malé, a *L'actor com a lector: interpretar Terra Baixa, d'Àngel Guimerà*, ens recorda que el teatre també s'interpreta i, a partir d'aquesta clau de lectura, i amb exemples de *Terra Baixa* pel que fa sobretot a les relacions entre la Marta i el Manelic i entre en Sebastià i la Marta mostra com Guimerà fa creïble l'obra.

Temes, formes, interpretacions. Tot llegint Marines i boscatges, de Joaquim Ruyra, de Lluïsa Julià, utilitza contes d'aquesta obra de Ruyra per exemplificar les característiques del conte literari que es construeix al llarg del segle XIX. Trobem entre altres, la construcció d'ambientacions impactants, l'ús d'anècdotes que mostren reflexions vitals o el fet que el narrador descriu com si es tractara d'una càmera. Amb l'anàlisi de diversos contes, Julià demostra que l'autor s'inscriu en la gran tradició del conte modern europeu.

Helena Alonso i Joan R. Veny-Mesquida, a *Explicar l'avantguarda a través dels textos de creació: L'irradiador del port i les gavines, de Joan Salvat Papasseit*, exposen la

necessitat d'ensenyar a buscar i trobar en la literatura. Les seues idees es veuen amb l'obra de Papasseit i enumeren quatre dificultats; la qüestió textual, l'ordenació dels textos dins de l'obra, la contextualització i la relació amb la poètica del moviment a què aquesta s'adscriu. L'evolució de Papasseit els serveix per a plantejar el problema de «l'avantguarda salvatiana» i mostrar-lo.

El cinqué estudi és *Sobre la felicitat. Notes per a una lectura de Ball robat, de Joan Oliver*. Francesc Foguet transcriu fragments de cartes adreçades per Oliver als seus amics Josep Ferrater Mora i Xavier Benguerel. L'epistolari oliverià, com indica l'autor, «és ben revelador de l'estat anímic de l'autor de *Ball robat*» i de la seua concepció de la felicitat.

Ferran Carbó, a *Singularitats i heterogeneïtat en la poesia de Vicent Andrés Estellés*, explica la importància cabdal d'Estellés malgrat el seu context valencià, ja que com ell diu «superava l'endarreriment» i suposa una reorientació per a la poesia catalana tant pel llenguatge de registre col·loquial, la visió testimonial i compromesa, com per l'ús del monòleg interior. Finalment destaca l'ús de la intertextualitat d'Estellés amb clàssics llatins com ara Horaci, Virgili i Suetoni, i catalans, March o Lull.

Finalment, l'últim estudi, *Cercles, simetries i contes cruels: Lectura d'...Olivetti, Moulinex, Chaffoteaux et Maury, de Quim Monzó*, de Manel Ollé, és una invitació perquè el recull de contes de Monzó que es proposa en aquest estudi siga rellegit per buscar-hi relacions. Ollé destaca la presència del fred, de la ciutat, dels elements autobiogràfics, de la ironia i de la crueltat, com a denominadors comuns.

A tall de conclusió, bé podria funcionar aquesta obra d'una banda com un estímul i d'altra, com una eina pràctica. Un estímul perquè pot ser el punt de partida per encetar noves lectures i fer noves aportacions en l'anàlisi d'obres literàries. I un instrument pràctic perquè aquests estudis es poden aplicar directament a l'aula, ja que poden proporcionar als docents un material per a explicar millor la literatura catalana contemporània.

I, com assenyala la mateixa editorial, «el volum vol ser una contribució a l'anàlisi, des de diverses perspectives, del lloc que ha ocupat, ocupa i hauria d'ocupar la literatura dins l'ensenyament».

MAITE MONAR VAN VLIET
Universitat de València

Vint-i-cinc estudis recents de literatura catalana contemporània

per Jaume Aulet

Sobre poesia i sobre poetes

Amb peu d'impremta de 2009 s'han publicat nombrosos estudis de literatura catalana contemporània. Aquests són els vint-i-cinc que n'hem seleccionat. El repàs comença amb la vista posada en la poesia i, concretament, en les primeres edicions que han vist la llum amb motiu de la commemoració del centenari del naixement d'Agustí Bartra. La primera és una recopilació de tres lectures que van fer-se el 2008 en el marc de Kosmopolis i que Sam Abrams ha recollit amb el títol escaient de *Foc i mesura*.¹ Les dues més interessants són les de Lluís Calvo («Somnis de contagi: utopia i modernitat en l'obra de Bartra», pàgs. 11-35) i Jordi Julià («*El cantem fa i em transforma*. Singularitat i excentricitat d'Agustí Bartra dins de la tradició moderna», pàgs. 45-79). En ambdós casos s'hi fa l'esforç de relacionar Bartra amb la tradició poètica moderna, però al mateix temps de marcar-ne uns trets distintius i particulars. La tercera intervenció, més circumstancial, és de José María Espinasa a propòsit de *Quetzalcoatl* (pàgs. 37-44). La revista «Reduccions» ha dedicat un monogràfic també a la figura de Bartra, el qual aplega les intervencions de tretze especialistes en una jornada celebrada a la Universitat de Vic, a les quals s'afegeix una conversa amb el fill del poeta i un repertori bibliogràfic actualitzat.² Des d'un punt de vista diguem-ne acadèmic, les col·laboracions més destacables són les de Jaume Pòrtulas a propòsit de les connexions homèriques («Per a una relectura de l'*Odisseu* d'Agustí Bartra», pàgs. 100-126) i de Jordi Julià sobre certs fona-

ments de la poètica bartriana («Orfeu a la terra eixorca. La poètica d'Agustí Bartra entre R.M. Rilke i T.S. Eliot», pàgs. 186-222). També cal mencionar estudis més específics com el de Sam Abrams, centrat en el comentari d'un poema crucial («Unir-se és més vida: lectura de la "Novena elegia" d'*Ecce Homo* d'Agustí Bartra», pàgs. 127-147) o bé les reflexions de Lluís Solà («Vers i prosa en l'obra d'Agustí Bartra», pàgs. 83-99) i Víctor Sunyol («Maragall-Bartra, de la paraula a la veu. Un apunt», pàgs. 258-263). I a l'últim, encara a propòsit del poeta, cal mencionar la proposta didàctica elaborada per Llorenç Soldevila sota el títol *Agustí Bartra, poeta auroral*, amb un bon nombre de recursos i estratègies per tal que els estudiants de secundària puguin descobrir això que se n'ha dit «el plaer de la lectura».³

Vicent Andrés Estellés disposa des d'ara d'un autèntic estudi de referència, si més no pel que fa a la seva poesia dels primers anys. El llibre és de Ferran Carbó i analitza de manera precisa el procés de formació d'una poètica forjada en els anys cinquanta, amb una producció que en gran manera no va veure la llum fins a alguns anys més tard i que, per tant, va acabar tenint una influència relativament tardana.⁴ S'hi donen a conèixer també els orígens més incipients de l'obra estellesiana, en la dècada dels quaranta i en castellà. La poètica de Miquel Bauçà ha estat analitzada en un volum col·lectiu coordinat per Antoni Artigues i elaborat a partir de les intervencions en unes jornades d'homenatge al poeta de Felanitx celebrades a la Universitat de les Illes Balears.⁵ En aquest cas hem

de parlar més d'aproximació que no pas de bibliografia de referència, tant pel tipus de col·laboracions (en molts casos d'escriptors o de gent molt directament vinculada a l'homenatge), com per la dificultat intrínseca d'aprofundiment en l'estudi d'una obra complexa com la de Bauçà. D'entre les deu intervencions –entre les quals una taula rodona– són especialment dignes de menció els articles de Manuel Carbonell («La tasca de la poesia a l'època de la globalització. A propòsit dels poemes de Miquel Bauçà», pàgs. 17-28) i, sobretot, d'Arnau Pons («*Amb aquestes mans*. La vocació del poeta en l'obra tardana i novella de Miquel Bauçà», pàgs. 29-78).

Pel que fa als estudis sobre poesia, l'any 2009 passarà als annals per la publicació de tres llibres (tres!) d'un jove erudit sortit de les darreres fornades del món universitari. Ens referim a Jordi Marrugat, el qual pràcticament s'ha donat a conèixer amb aquestes tres aportacions. Llàstima que hagin tingut poc ressò, en part perquè s'han editat en canals que no són els més reconeguts per a aquest tipus de publicacions. Aquest és el cas, si més no, del volum sobre *El saltamartí* de Joan Brossa.⁶ A partir d'una anàlisi minuciosa d'aquest text brossià de 1950 ens endinsem en una trajectòria complexa i gens lineal que fixa l'atenció en la formulació d'una poètica que té un doble vessant de compromís cívic i estètic. Potser per això el llibre acaba amb la reivindicació d'«una poesia per al poble» (pàgs. 279-281), tot i que alguns ressorts estètics d'aquesta poètica no podem dir pas que siguin pròpiament populars. El segon llibre de Marrugat, ara

dedicat a Carles Hac Mor, té un cert paral·lelisme amb el de Brossa.⁷ Ara, a més, el treball explora un camp pràcticament verge i, certament, prou relliscós. Des del rigor acadèmic, Marrugat intenta posar raó a allò que Carles Hac Mor ha qualificat com a «poètica de la desraó». És tot un repte, sens dubte. La poesia contemporània es caracteritza pel debat permanent sobre la confiança en les possibilitats de la llengua i el cavall de batalla de la crítica consisteix a saber-ho explicar a partir precisament del mateix instrument: el llenguatge. En aquest cas advertim també un model de crítica literària que dona molta importància al text, però també a la figura del lector. El tercer dels llibres de Jordi Marrugat té unes característiques i un format més convencionals. Es tracta d'un volum sobre la figura de Marià Manent com a traductor de poesia, el qual bàsicament consisteix en una edició dels articles dispersos de l'autor sobre aquest tema (escrits entre 1918 i 1986), acompanyats d'un important estudi de contextualització i anàlisi.⁸ Es completa amb una detallada catalogació de totes les traduccions publicades pel poeta, a més d'una bibliografia actualitzada.

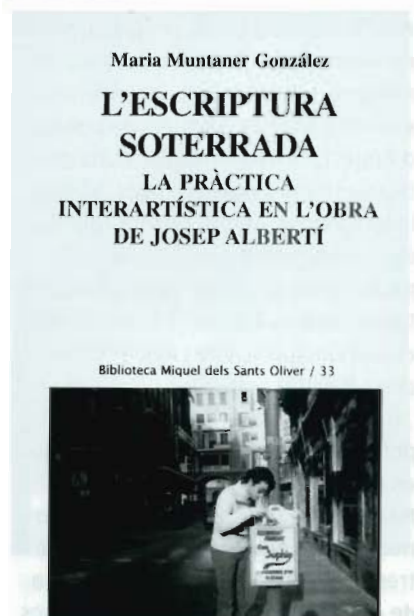
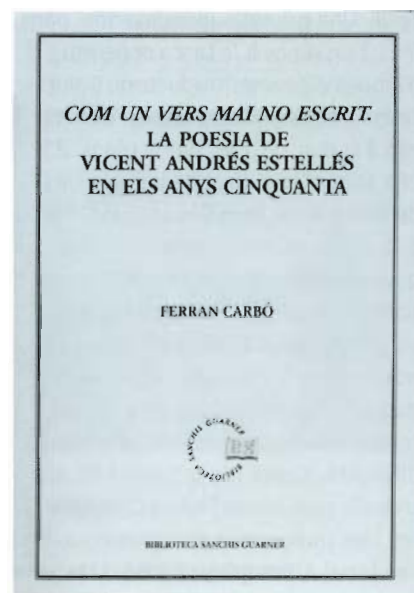
Bones monografies i uns quants dossiers de revista

Més enllà de la poesia, hi ha altres monografies per ressaltar, com la d'Eulàlia Pérez Vallverdú sobre la figura de Josep M. Folch i Torres, una primera aportació aquest cop centrada en el vessant cívic i literari dels primers temps de la seva trajectòria, però sense entrar encara en l'ampli terreny de la literatura infantil i juvenil.⁹ Són els anys de l'activisme polític i de l'aproximació a les propostes narratives del Modernisme, especialment amb novel·les com *Aigua avall* o *Joan Endal*. Pérez Vallverdú analitza a fons aquest doble vessant, amb atenció especial a l'anàlisi literària i ofereix així un primer tast del que acabarà essent, sens dubte, la bibliografia de referència per a aproximar-se a la persona (i sobretot a l'obra) d'un autèntic mite popular

com ha estat Josep M. Folch i Torres. Francesc Lladó també ens ofereix una primera aproximació a la vida i l'obra de Miquel Ferrà, un autor que coneix a bastament.¹⁰ Es tracta d'un repàs a la trajectòria biogràfica, molt ben documentat (sobretot gràcies a l'ajut de l'epistolari), més que no pas una anàlisi literària. Aquest altre aspecte, que Lladó també coneix, queda –potser– per a una altra ocasió. El plantejament és just a la inversa en el cas del llibre de Maria Muntaner sobre l'obra d'un altre mallorquí, segurament molt menys il·lustre però no pas menys interessant, com és Josep Albertí, escriptor polifacètic (de «pràctica interartística», segons la terminologia emprada per l'autora).¹¹ Aquest és un estudi molt més tècnic, amb connexions explícites amb la teoria literària. S'hi mostra la trajectòria d'Albertí en la dècada dels setanta (la producció poètica i la participació en iniciatives com «El Correu de Son Coc» o el «Taller Llunàtic»), amb l'objectiu fonamental de fer una anàlisi intrínseca de l'obra per si mateixa, tot exemplificant així els postulats estètics de l'autor.

Montserrat Vilà ja ha publicat diversos estudis sobre Lluís Nicolau d'Olwer. Ara, però, ens arriba el més interessant i ambiciós, si més no fins al moment: el que repassa la seva trajectòria com a medievalista des dels inicis i fins a la guerra.¹² Pot semblar un retrat restrictiu –i ho és, certament–, però la manera com està plantejat permet conèixer aspectes biogràfics poc divulgats i, sobretot, entendre el paper de Nicolau com a intel·lectual del seu temps –amb un ideari perfectament definit–, més enllà de la faceta com a estudiós de la literatura medieval. En aquest sentit és particularment interessant el camí de modernització que apunta aquesta trajectòria i el lligam amb una altra figura clau d'aquest mateix procés com és la d'Antoni Rovira i Virgili.

«Quaderns», la revista del Departament de Traducció i Interpretació de la UAB ha publicat un dossier sobre «La traducció a l'exili».¹³ Inclou una bona presentació general de Montserrat Bacardí («La traducció catalana a

l'exili. Una primera aproximació», pàgs. 9-21) i un repàs a la tasca concreta d'alguns d'aquests traductors. Dolors Udina s'ocupa d'Anna Murià i *Genets cap a la mar* de J.M. Synge (pàgs. 23-28), Miquel M. Gibert de les versions de Molière de Joan Oliver (pàgs. 43-53), Josep M. Ripoll de les versions que Xavier Benguerel féu de Poe i de Valéry (pàgs. 55-65) i Sam Abrams, en un breu apunt, d'Agustí Bartra i la poesia americana (pàgs. 67-73). Els dos articles que completen el dossier tenen característiques lleugerament diferents. Xavier Pla resumeix altres treballs seus sobre Ferran Canyameres i les traduccions de Simenon a l'editorial Albor (pàgs. 75-86) i Maria Campillo s'ocupa de la figura de C.A. Jordana, però complementa l'explicació de la seva faceta com a traductor amb la literaturització d'aquesta mateixa experiència a *El món de Joan Ferrer*, la seva principal novel·la (pàgs. 29-42). D'altra banda, des de l'Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta ens arriba un nou exemplar de la revista «L'Aiguadolç», aquest cop amb un dossier dedicat a la figura de Lluís Alpera.¹⁴ Són dotze articles, a més d'un recull bibliogràfic, que ofereixen breus tastets d'aproximació a l'obra del poeta o, en alguns casos, de record i homenatge. Des de l'estricta perspectiva dels estudis literaris destaca sobremana l'esforç de Lluís Roda per fixar-ne la poètica dels primers anys («Lluís Alpera, el nou Ulisses. Les claus inicials de *Temps sense llàgrimes* i *El magre menjar*», pàgs. 63-86). Cal fer especial esment també dels apunts de poètica d'Àngel L. Prieto de Paula («Una poètica per a Lluís Alpera», pàgs. 53-62), la lectura que Antoni Ferrer proposa del llibre *El nou rapte d'Europa* («El rapte d'Alpera», pàgs. 93-103) i la catalogació lèxica d'Emili Casanova («La mesura lingüística de Lluís Alpera», pàgs. 105-117).

Ricard Salvat havia estat l'ànima permanent d'«Assaig de Teatre». No és estrany, doncs, que, ara que ens ha deixat, la revista li dediqui un monogràfic d'homenatge.¹⁵ Són més de tres-centes pàgines i una seixantena de col·laboracions provinents de llocs

ben diversos i impossibles de resumir en quatre línies. Són textos originals o reproduïts de la premsa, plantejats des dels llocs comuns inherents a aquests records necrològics, però que en diversos casos reivindiquen la necessitat d'un estudi a fons (i ponderat) de la rellevant aportació de Salvat a la literatura i al món teatral. Llegiu per exemple els textos de Robert Saladrigas (pàgs. 183-186) a propòsit del Salvat novel·lista o el de Núria Santamaria (pàgs. 187-189), més centrat en el teatre. El volum es completa amb l'edició, a cura de Francesc Foguet, d'un curiós epistolari entre Ricard Salvat i Josep Tarradellas extret de l'arxiu de Poblet (pàgs. 306-314). També amb data de 2009 s'ha publicat el segon número dels «Quaderns Pedrolians», editats per la Fundació Manuel de Pedrolo.¹⁶ Quant a l'anàlisi literària és especialment remarcable el treball d'A. Munné-Jordà sobre Pedrolo i la ciència-ficció com a gènere («La ciència-ficció de Pedrolo: procés de contextualització insuficient», pàgs. 57-73). També hi llegim un primer esbós signat per Anna M. Moreno-Bedmar del que pot ser un treball aprofundit sobre «Pedrolo contista» (pàgs. 43-56) i un parell d'aportacions de caire més documental: la de Ramon Salvo Torres a propòsit de la relació amb Joaquim Marco (pàgs. 7-19), amb edició de correspondència inèdita, i la de M. Elena Carné centrada en l'admiració de Jordi Arbonés per Pedrolo (pàgs. 25-42).

Jornades i simposis

Des de Mallorca ens arriben les actes de les jornades d'estudi dedicades respectivament a Baltasar Porcel i Maria Antònia Salvà. Les de Porcel se celebraren el 2006 organitzades per la Universitat de les Illes Balears.¹⁷ El volum inclou una vintena llarga de textos, els quals ofereixen un ventall prou ampli per a conèixer a fons la figura de l'escriptor. Els temes més recurrents en les diferents col·laboracions són l'anàlisi de la producció dels primers anys (amb menció especial per a l'ordenació proposada per Vicent Simbor a «Els inicis nar-

ratis de Baltasar Porcel: existencialisme, realisme i *engagement*», pàgs. 98-125), el mite d'Andratx i la temàtica mediterrània (vegeu sobretot «Baltasar Porcel i la Mediterrània», pàgs. 211-244, de Pere Rosselló Bover), la faceta com a periodista (amb noves dades aportades per Jesús Revelles a propòsit de la relació amb Josep Pla i la participació a «Destino», pàgs. 354-368) i la producció teatral (mereix atenció en aquest camp la informació que Antoni Nadal aporta a propòsit de «L'accidentada estrena d'*Història d'una guerra*», pàgs. 424-429). D'entre la resta, cal assenyalar l'estudi tècnic de Margalida Pons a «La narrativa breu de Baltasar Porcel i la màscara de l'antificció» (pàgs. 180-210) i, a l'inici del volum, l'extensa visió general, completa i ben elaborada, de Rosa Cabré i Monné («Baltasar Porcel entre el pensament estètic i l'escriptura», pàgs. 13-75). Pel que fa a Salvà, les actes de les Jornades d'Estudi, celebrades el 2008, tenen unes característiques lleugerament diferents.¹⁸ En aquest cas partim d'una bibliografia prou sòlida, que ja ha sofert l'intent de sistematització que els estudis literaris tenen l'obligació de portar a terme amb els grans autors. Això permet per una banda que en un llibre com aquest hi hagi bones anàlisis sistemàtiques (les de Margalida Tomàs, Isabel Graña o Lluïsa Julià, per exemple), i també que es baixi a un terreny un xic més erudit, la qual cosa fa també que es pugui arribar fins a la minúcia. En aquests casos, si el treball erudit és sòlid el resultat és fantàstic (les ponències de Gabriella Gavagnin i de Francesc Perelló, per exemple), però també hi ha cops en què la minúcia acaba en la nimietat. És cert que en aquestes jornades el problema s'acaba resolent pràcticament del tot fent especial menció a les fonts documentals –sempre interessants– i especialment a l'epistolari (ni que sigui un epistolari força conegut). Una bona part de les col·laboracions van en aquesta línia (les de Dèlia Amorós, Maria Antònia Massanet, Neus Real, Irene Muñoz, Francesc Lladó i Pilar Arnau). Aquesta darrera –en la qual

s'estudia i s'edita la correspondència amb Josep Palau i Fabre— és segurament la que ens obre més noves esclertes per a l'estudi de la poeta. Potser sí que en conjunt un llibre com aquest acaba posant en qüestió la idea d'«escriure sense context» que dona títol al volum.

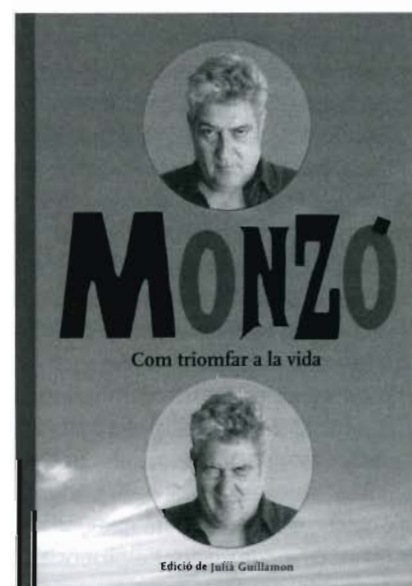
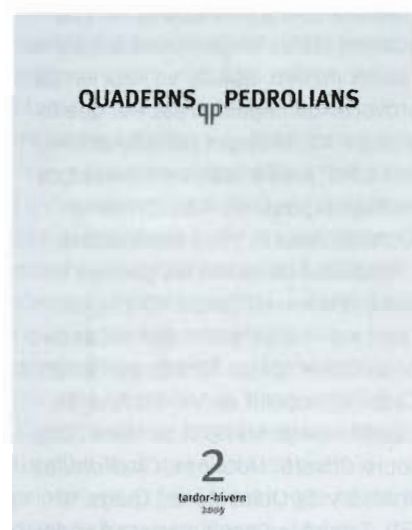
De les premses de la impremta de la Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales ens arriben les actes del *simposio* sobre Santiago Rusiñol celebrat a Sitges el 2007.¹⁹ Paper bo, bon disseny, il·lustracions i preu assequible gràcies a les subvencions rebudes des de Madrid (i que, lògicament, hem pagat entre tots nosaltres). La torna de tanta generositat també la paguem és clar: un llibre que utilitza el castellà com a llengua vehicular i que inclou una pila d'intervencions la grandiosa majoria de les quals estan escrites en català. No és pas casualitat que, des d'aquesta perspectiva, Santiago Rusiñol sigui presentat precisament com a «*arquetipo de artista moderno*». I és que en som tant, de moderns! Si fem l'esforç de centrar-nos només en el contingut de les intervencions que afecten el camp dels estudis literaris descobrirem un volum interessant (amb textos més que correctes de Margarida Casacuberta, Joaquim Molas, Vinyet Panyella o Eliseu Trenc, entre d'altres), però que no fa grans aportacions capaces d'obrir noves vies d'anàlisi al que ja coneixem de la figura de Rusiñol o al que ja n'han dit aquests mateixos especialistes. En aquest sentit el *simposio* ha servit de ben poc. El vessant de l'artista com a periodista, per exemple, és un terreny amb molt de camp per recórrer i que s'enllesteix en un capítol de Josep M. Casasús sobre «Rusiñol i la premsa» (pàgs. 169-181) que no va gaire més enllà del que pot oferir un manual de batxillerat.

Tanquem l'apartat amb la referència a les actes del congrés sobre *Gènere i modernitat a la literatura catalana contemporània* organitzat el 2007 pel Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània de la UAB.²⁰ Les intervencions queden dividides en dos apartats. El primer, més teòric,

se centra en la metodologia a seguir a l'hora de plantejar els estudis de gènere en la literatura catalana. En destaca el repàs, ajustat i desmitificador, que proposa Marina Gustà a «Els estudis de literatura d'autora a Catalunya» (pàgs. 39-50). Les altres dues intervencions —de Montserrat Lunati (pàgs. 11-37) i Elizabeth Russell (pàgs. 51-62)— també donen llum al tema. El segon apartat és més d'anàlisi literària d'aportacions concretes, la qual ha estat plantejada cronològicament: des dels personatges femenins de Narcís Oller (a cura d'Enric Cassany, pàgs. 65-70), fins a l'obra de Maria Àngels Anglada (a cura de Francesc Foguet, pàgs. 111-120), passant pels personatges femenins de Rusiñol (Margarida Casacuberta, pàgs. 71-77), la concepció de la literatura de Víctor Català (Jordi Castellanos, pàgs. 103-110) o els personatges femenins de Trabat (Teresa Iribarren, pàgs. 79-91), entre alguns altres.

Uns quants afegits finals

Per acabar afegim-hi cinc llibres diversos més, presentats de manera gairebé telegràfica. El primer, un nou volum del *Panorama crític de la literatura catalana*, aquest cop dedicat al *Segle XX. De la postguerra a l'actualitat* i dirigit per Enric Bou.²¹ El llibre té les mateixes característiques que els que ja s'han publicat, amb una antologia de textos crítics a partir de la qual reconstruïm d'alguna manera la història literària del període. Cada apartat va precedit d'estudis introductoris encarregats a especialistes diversos, pràcticament sempre de solvència contrastada. És curiós, això sí, que un volum que va «de la postguerra a l'actualitat» comenci precisament amb un capítol sobre la guerra. Des de Sant Feliu de Guíxols ens arriben els textos de les conferències que s'hi feren el 2007 amb motiu de l'Any Gaziell.²² Potser sí que es pot posar en dubte si val la pena publicar textos d'aquestes característiques. En alguns casos (com el de Manuel Llanas) no són més que resums del que ja han publicat en altres bandes i, en d'altres, la cosa queda limitada a es-

peculacions poc suggeridores. També és veritat que set pàgines del text de Joaquim Molas sobre «Gaziel i Sant Feliu» (pàgs. 63-70) justifiquen per si soles el volum.

Ja fa temps que el professorat de literatura catalana de la Universitat de Lleida es preocupa per les connexions entre la literatura, l'ensenyament secundari i l'universitari. Per això han publicat (amb col·laboracions externes) un llibre de *Lectures de literatura catalana contemporània*, amb noves aproximacions a les obres que llegeixen els alumnes de batxillerat.²³ No és pas una guia didàctica, sinó una anàlisi des del terreny de l'alta divulgació. Els resultats són més que notables. Llàstima que, a l'hora de la veritat, aquests llibres tinguin poca difusió en l'àmbit escolar, que és on haurien de provocar un impacte real. Pel que fa al segle XX, hi llegim aproximacions de Lluïsa Julià a *Marines i boscatges* de Ruyra (pàgs. 35-48), d'Helena Alonso i Joan R. Veny-Mesquida a *L'irradiador del port i les gavines* de Salvat-Papasseit (pàgs. 49-75), de Francesc Foguet sobre *Ball robat* de Joan Oliver (pàgs. 77-90), de Ferran Carbó a propòsit de Vicent Andrés Estellés (pàgs. 91-110) i de Manel Ollé sobre *Olivetti, Moulinex, Chaffoteaux et Maury* de Quim Monzó (pàgs. 111-131). També, en bona manera des del terreny de la didàctica de la literatura –tot i que l'abast és molt més ampli–, ens arriba el primer volum d'un vast projecte de geografia literària dels Països Catalans.²⁴ Al darrere hi trobem un extens equip capitanejat per Llorenç Soldevila, amb el propòsit d'oferir a un públic extens la possibilitat de relacionar la literatura amb els espais i els paisatges del país (una idea crucial a l'hora de formar-nos-en una imatge i de valorar-lo). Aquest primer volum, magníficament editat, està dedicat a les *Comarques barcelonines*. I tanquem amb la selecció d'una de les exposicions de tema literari celebrades el 2009: la que Julià Guillamon ha comissariat a propòsit de la figura i l'obra de Quim Monzó a Arts Santa Mònica de Barcelona. El catàleg corresponent –una au-

tèntica peça artística de presentació impecable, com acostuma a passar en aquests casos– no pot ser considerat pròpiament un estudi literari (els responsables l'han concebut des d'una altra òptica), però no per això deixa de ser un material interessant i atractiu.²⁵

1. D. Sam Abrams (ed.), *Foc i mesura. Tres lectures de l'obra d'Agustí Bartra*, Barcelona, UOC Press, 2009 («Literatura», 1).

2. D. Sam Abrams (coord.), «L'obra de Bartra, avui», a «Reduccions», Vic, núm. 93/94 (juny 2009), pàgs. 81-330. A més de les esmentades en el text, hi ha col·laboracions de Carles Miralles, Llorenç Soldevila, Nicole d'Amonville, Arnau Pons, Francesc Codina, Víctor Obiols, Dídac Pujol i Mia Güell.

3. Llorenç Soldevila, *Agustí Bartra, poeta auro-ral*, Barcelona, Proa, 2009 («Les Eines», 62).

4. Ferran Carbó, «Com un vers mai no escrit». *La poesia de Vicent Andrés Estellés en els anys cinquanta*, València/Barcelona, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009 («Biblioteca Sanchis Guarner», 71).

5. Antoni Artigues (coord.), *Poesia és el discurs. Miquel Bauçà*, Palma, Lleonard Muntaner, ed., 2009 («L'Arjau», 13). A part dels dos treballs assenyalats, n'hi ha d'altres de Jordi Coca, Lluís Solà, Jaume Munar, Carles Hac Mor, Enric Casasses, Josep Albertí (conjuntament amb Bartomeu Cabot) i el coordinador del volum. La taula rodona vol obrir-se a diferents perspectives i ho fa amb intervencions –molt breus– de Xavier Folch, Josep M. Fonolleres, Àngel Terron i Antònia Arbona.

6. Jordi Marrugat, «El saltamartí de Joan Brossa: les mil cares del poeta», Tarragona, Arola Editors, 2009.

7. Jordi Marrugat, *La revolució com a origen de l'escriptura de Carles Hac Mor i l'escriptura de Carles Hac Mor com a origen de la revolució*, Tarragona, Arola Editors, 2009.

8. Jordi Marrugat, *Marià Manent i la traducció*, Lleida, Punctum & Trilcat, 2009 («Quaderns», 4).

9. Eulàlia Pérez Vallverdú, *Josep Maria Folch i Torres (1880-1910). Compromís polític i creació literària*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009 («Textos i Estudis de Cultura Catalana», 153).

10. Francesc Lladó i Rotger, *El pont de mar blava. Vida i obra de Miquel Ferrà*, Palma/Barcelona, Edicions Universitat de les Illes Balears / Institut d'Estudis Balearics / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009 («Biblioteca Miquel dels Sants Oliver», 34).

11. Maria Muntaner González, *L'escriptura soterrada. La pràctica interartística en l'obra de Josep Albertí*, Palma/Barcelona, Edicions Universitat de les Illes Balears / Institut d'Estudis Balearics / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009 («Biblioteca Miquel dels Sants Oliver», 33).

12. Montserrat Vilà i Bayerri, *Lluís Nicolau d'Oliver, medievalista (1904-1938)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009 («Textos i Estudis de Cultura Catalana», 148).

13. Montserrat Bacardí (coord.), «La traducció a l'exili», a «Quaderns. Revista de Traducció», Bellaterra, núm. 16 (2009), pàgs. 9-86. El mateix número inclou també un breu dossier dedicat a «Montserrat Abelló, mà de traductora» (pàgs. 89-103), amb col·laboracions més aviat protocol·làries de Carme Arenas, M. Elena Carné, Mireia Mur i Francesc Parcerisas.

14. Jaume Pérez Montaner, Antoni Prats (coords.), «Homenatge a Lluís Alpera», a «L'Aiguadolç», Pedreguer, núm. 36 (tardor 2009), pàgs. 9-126. A més de les esmentades en el text, hi ha col·laboracions de Jaume Pérez Montaner, Marc Granell, Bernat Capó, Jesús Moncho, Emili Rodríguez-Bernabeu, Ramon Guillem, Josep Ballester Antoni Vidal Ferrando.

15. Diversos autors, «Homenatge a Ricard Salvat», a «Assaig de Teatre», Barcelona, núm. 73-74 (octubre/novembre, 2009), pàgs. 1-316.

16. «Quaderns Pedrolians» [Palafrugell], núm. 2 (tardor-hivern 2009). A més de les esmentades en el text, hi ha altres col·laboracions de Josep Vallverdú, Josep Poveda, Xavier Ferré Trill i Marcel Fité.

17. Margalida Pons, Josep Antoni Reynés, Pere Roselló Bover (eds.), *Esriptures contemporànies: Baltasar Porcel i la seva obra*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009 («Biblioteca Abat Oliba», 287). A més de les esmentades en el text, hi ha altres col·laboracions de Carme Arnau, Carles Cabrera, Frederic Barberà, Melcior Comes, Rosa Planas, Margalida Tous, Gabriel Ensenyat, Llorenç Soldevila, Xavier Barceló, Carles Cortés, Isabel Marcillas, Sebastià Sansó, Oriol Izquierdo, Maria Antònia Perelló, Mateu Ramon, Josep Ramon Cerdà i Miquel Àngel Vidal.

18. Lluïsa Julià (ed.), *Escriure sense context. Jornades d'estudi de Maria Antònia Salvà (Palma/Lluçmajor, 2-5 d'abril de 2008)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009 («Textos i Estudis de Cultura Catalana», 146). A més de les esmentades en el text, hi ha altres col·laboracions d'Helena González, Isabel Peñarrubia, Carles Cabrera, Gabriel Seguí, Marta Font i Miquel Sbert. També s'hi inclouen els textos d'un recital de poetes de les noves fornades, sota el títol genèric de «Maria Antònia Salvà en veu jove».

19. Daniel Giralt-Miracle (ed.), *Santiago Rusiñol, arquetipo de artista moderno* [Madrid], Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales, 2009.

20. Enric Cassany (ed.), *Gènere i modernitat a la literatura catalana contemporània*, Lleida, Punctum/GELCC, 2009.

21. Enric Bou (dir.), *Panorama crític de la literatura catalana. Volum VI: Segle XX. De la postguerra a l'actualitat*, Barcelona, Vicens Vives, 2009.

22. Mall, Associació Guixolena de Cultura, *Gaziel: l'home és el tot (conferències Any Gaziel 2007)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009 («Biblioteca Serra d'Or», 409).

23. Joan R. Veny-Mesquida, Jordi Malé, Andratx Badia (eds.), *Lectures de literatura catalana contemporània. Noves aproximacions*, Lleida, Aula Màrius Torres / Paqès Editors («Trossos», 3).

24. Llorenç Soldevila i Balart, *Comarques barcelonines*, Barcelona, Pòrtic, 2009 («Geografia Literària», 1).

25. Julià Guillamon (ed.), *Monzó. Com triomfar a la vida*, Barcelona, Galàxia Gutemberg / Institució de les Lletres Catalanes / Arts Santa Mònica, 2009.